

УДК 636.082.2:636.2

ПОПУЛЯЦІЙНІ ПАРАМЕТРИ СЕЛЕКЦІЙНИХ ОЗНАК ХУДОБИ ВНУТРІПОРОДНОГО ЖИРНОМОЛОЧНОГО ТИПУ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

Т.В.Підпала, доктор сільськогосподарських наук, професор

І.В.Долженко, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

Проведено аналіз популяційних параметрів селекційних ознак тварин внутріпородного жирномолочного типу української червоної молочної породи і встановлено особливості їх прояву зі зміною поколінь.

Проведен анализ популяционных параметров животных внутривипородного типа украинской красной молочной породы и выявлены особенности их проявления при смене поколений.

Вступ. Процес удосконалення сільськогосподарських тварин повинен здійснюватися безперервно, тривати протягом багатьох поколінь і ґрунтуватися на аналізі результатів попередньої селекції [3].

Розвиток та поліпшення породи можливі тільки за свідомого керування людиною цим процесом, який виражається через селекцію. Цілеспрямована селекція буде ефективною в тому разі, якщо вона буде ґрунтуватися на фактичних популяційних параметрах селекційних ознак молочної худоби [1, 2].

Найважливішим показником є мінливість ознаки, оскільки вона створює можливості поліпшення стад і порід тварин. Мінливість є тим матеріалом, із якого селекціонер, використовуючи різні методи селекції, створює бажаний тип сільськогосподарських тварин [1]. Тому метою досліджень було визначення селекційно-генетичних параметрів продуктивних ознак худоби жирномолочного внутріпородного типу української червоної молочної породи, яка апробована і затверджена в 2005 році (спільний наказ Міністерства аграрної політики та Української академії аграрних наук від 3 серпня 2005 року за № 360-75).

Матеріал і методика досліджень. Визначення селекційно-генетичних параметрів кількісних ознак проводили за показниками продуктивності корів-первісток стада племзаводу “Зоря” Херсон-

ської області. Матеріалом послужили дані корів двох суміжних поколінь за першу лактацію — надій, вміст жиру в молоці, тривалість лактаційного і міжотельного періодів, коефіцієнт відтворювальної здатності.

Для з'ясування прояву селекційних ознак у тварин внутріпородного жирномолочного типу визначали у корів-матерів і дочок середнє значення $\bar{X}$ та ступінь мінливості (σ , C_v) ознак, використовуючи методи математичної статистики [5].

Результати досліджень. Відомо, що реалізація спадковості тварин відбувається під впливом паратипових умов, а тому найбільш поширеною характеристикою популяції (генеральної або вибіркової сукупності) є величина середнього значення ознаки. Порівняння середніх значень ознак материнського і дочірнього поколінь за подібних умов зовнішнього середовища відображає зміни, які відбуваються в стані (популяції) під впливом селекції (табл.1).

Таблиця 1

Прояв селекційних ознак у корів внутріпородного жирномолочного типу, $\bar{X} \pm S_x$

Ознаки	Покоління (n = 44)		d	td
	матері	дочки		
Надій, кг	3971 ± 130,5	3993 ± 111,7	22	0,13
Вміст жиру в молоці, %	4,03 ± 0,04	4,16 ± 0,05	0,13	2,03
Кількість молочного жиру за добу "А", кг	0,53 ± 0,01	0,54 ± 0,01	0,01	1
Коефіцієнт відтворювальної здатності, КВЗ	1,02 ± 0,02	1,01 ± 0,02	-0,01	0,5

Особливістю внутріпородного жирномолочного типу української червоної молочної породи є те, що зі зміною поколінь у тварин покращується лише така ознака, як "вміст жиру в молоці". Що стосується рівня надою, то значення середніх величин цієї ознаки майже подібні. Встановлена незначна перевага корів-дочок за надоєм порівняно з матерями. Різниця склала лише 22 кг і є невірогідною ($P < 0,95$).

Наведені дані свідчать, що за надоєм у тварин дочірнього покоління склалась така комбінація генів, яка найчастіше зустріча-

ється в популяції при стабілізації ознаки. Одночасно це відображає і стан реакції покоління тварин на відповідні умови зовнішнього середовища. Такий стан популяційного прояву селекційної ознаки “надій” можна також пояснити відсутністю різниці між рівнем молочності корів племінної групи і жіночими предками бугаїв-плідників англєрської породи, яких використовували при створенні жирномолочного типу. Так, до племінного ядра відбирали тварин, надій яких за кращу лактацію був 6000 кг молока і вище, а середній рівень молочності жіночих предків англєрських бугаїв склав 6498 кг молока. Разом з тим встановлено перевагу за такою ознакою, як вміст жиру в молоці. Середній показник жирномолочності матерів бугаїв англєрської породи був 5,11% ($lim = 4,63-5,72\%$, $Sd = 1,31\%$). Це в свою чергу сприяло накопиченню цінної спадковості та покращенню ознаки у корів наступного, а саме дочірнього покоління. Перевага за жирномолочністю склала 0,12% ($P > 0,95$).

Узагальнюючим показником молочної продуктивності є кількість молочного жиру за добу “А”. Його величина залежить від рівня надою, вмісту жиру в молоці та тривалості лактаційного періоду [4]. Встановлено деяке збільшення цього показника у корів-дочок порівняно з матерями (0,01), але різниця не вірогідна ($P < 0,95$).

Попередньо згадувалося, що вдосконалення порід сільськогосподарських тварин здійснюється через селекцію, якою керує людина. Разом з тим селекція — це еволюція, яка проявляється не тільки в рівні продуктивності, а й у пристосованості біологічних систем до умов навколишнього середовища. Тому, для характеристики адаптивності тварин суміжних поколінь використовували такий показник, як коефіцієнт відтворювальної здатності. Аналіз величини КВЗ у корів суміжних поколінь показав, що він майже не зменшився у дочок і відповідає оптимальному значенню. Отже, зміна такої ознаки, як жирномолочність не погіршує відтворювальну здатність тварин, а значить і пристосованість їх до умов середовища.

Відомо, що головною передумовою ефективності селекційної роботи у популяції є наявність біологічної мінливості. Господарсь-

ки корисні ознаки в популяціях молочної худоби мають різні ступені мінливості. За допомогою статистичних параметрів встановили ступінь варіабельності селекційних ознак у тварин внутріпородного жирномолочного типу (табл. 2).

Таблиця 2

**Фенотипова мінливість селекційних ознак у корів
внутріпородного жирномолочного типу**

Ознаки і параметри		Покоління	
		матері	дочки
Надій	σ , кг	855,8	731,7
	C_v , %	21,5	18,3
Вміст жиру в молоці	σ , %	0,302	0,379
	C_v , %	7,48	9,11
Кількість молочного жиру за добу	σ , кг	0,095	0,08
	C_v , %	17,8	14,9
Коефіцієнт відтворювальної здатності	σ	0,128	0,133
	C_v , %	12,6	13,9

З практики тваринництва відомо, що прояв ознак молочної продуктивності (надій, кількість молочного жиру) значно залежить від умов середовища, а тому характеризується підвищеною варіабельністю. Для них закономірним є й те, що рівень розвитку ознаки визначає величину коефіцієнта мінливості. Так, збільшення вмісту жиру в молоці у корів дочірнього покоління супроводжується і зростанням показника варіації. І навпаки, деяке зниження коефіцієнта мінливості такої ознаки, як надій вказує на її стабілізацію.

Аналіз фенотипової різноманітності інших ознак показав, що вони характеризуються середніми (12,6-13,9%) та високими (14,9-17,8%) показниками мінливості. Для них властива та ж закономірність, що й для молочної продуктивності.

В цілому одержані матеріали свідчать про те, що селекція впливає на прояв ознак та селекційно-генетичних параметрів.

Висновок. Визначені популяційні параметри селекційних ознак відображають закономірності їх прояву в худоби внутріпородного жирномолочного типу української червоної молочної породи, а також створюють умови для наступної селекції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буркат В.П., Зубець М.В. Основні концептуальні засади новітньої вітчизняної теорії породоутворення // Розведення і генетика тварин. – К.: Аграрна наука. – 2002. – Вип. 36. – С. 3-10.
2. Мовчан Т.В., Данько В.І. Селекційно-генетичні параметри молочної продуктивності корів новостворюваної червоної молочної породи // Розведення і генетика тварин. – К. – 2005. – Вип. 39. – С.140-145.
3. Підпала Т.В. Селекція сільськогосподарських тварин. Курс лекцій. – Миколаїв, 2005. – 264 с.
4. Підпала Т.В. Генезис породного перетворення в популяції червоної степової худоби. Монографія. – Миколаїв: МДАУ, 2005. – 312 с.
5. Плохинський Н.А. Руководство по биометрии для зоотехников. – М.: Колос, 1969. – 255 с.